

הלכות עדות

יש בכללן שמונה מצוות שלוש מצוות עשה, וחמש מצוות לא תעשה; וזה הוא פֶּרֶט: (א) להעיד בבית דין למי שיוֹדע לו עדות; (ב) לדרש ולחקר העדים; (ג) שלא יורה העד בדין זה שהעיד עליו, בדיני נפשות; (ד) שלא יקום דבר בעדות אחד; (ה) שלא יעיד בעל עברה; (ו) שלא יעיד קרוב; (ז) שלא להעיד בשקר; (ח) לעשות לעד זומם כאשר זמם. ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.

הלכות עדות פרק א

א. העד מצוה להעיד בבית דין, בכל עדות שיוֹדע, בין בעדות שיחייב בה חברו, בין בעדות שיזכרו בה: והוא, שיתבענו להעיד בדיני ממונות שנאמר "והוא עד, או ראה או ידע; אם-לוא יגיד, ונשא עונו" (ויקרא ה, א).

ב. היה העד חכם גדול, והיה בית דין פחות ממנו בחכמה הואיל ואין כבודו שילך לפניהם עשה שלכבוד תורה עורף, ויש לו להמנע. במה דברים אמורים, בעדות ממון. אבל בעדות שמפריש בה מן האסור, וכן בעדות נפשות או מפות הולך ומעיד: "אין חכמה . . . לנגד ה'" (משלי כא, ל) כל מקום שיש חלול השם, אין משגיחין על כבוד הרב.

ג. כוהן גדול אינו חייב להעיד אלא עדות שהיא למלך ישראל בלבד, הולך לבית דין הגדול ומעיד בה; אבל בשאר העדיות, פטור.

ד. מצוות עשה לדרש העדים, ולחקר אותן, ולהרבות בשאלתן; ומדקדקין עליהן, ומסיעין אותן מענין לענין בעת השאלה, כדי שישתקו או יחזרו בהן, אם יש בעדותן דפי: שנאמר "וידרשת וחקרת ושאלת, היטב" (דברים יג, טו). וצריכין הדינן להזהר בעת חקירת העדים, שמא מתוכן ילמדו לשקר.

ה. בשבע חקירות בודקין העדים באיזה שבוע, באיזו שנה, באיזה חודש, בכמה בחדש, באיזה יום מימי השבת, ובכמה שעות ביום, ובאיזה מקום: אפלו אמר היום הרגו, או אמש הרגו שואלין לו באיזו שבוע, באיזו שנה, באיזה חודש, בכמה בחדש, באיזה יום, באיזו שעה.

ו. ומכלל החקירות, יתר על השבע השוות בכל, שאם העידו עליו שעבד עבודה זרה שואלין להן את מה עבד, ובאיזו עבודה עבד; העידו שחלל את השבת שואלין אותן איזו מלאכה עשה, והיאך עשה; העידו שאכל ביום הכפורים שואלין אותן איזה מאכל אכל, וכמה אכל; שהרג את הנפש, שואלין אותן במה הרגו. וכן כל פיוצא בזה, הרי הוא מכלל החקירות.

ז. החקירות והדרישות הם הדברים שהן עיקר העדות, ובהן יתחייב או יפטור. והן כונת המעשה שעשה, וכיון הזמן, וכיון המקום שבהן יוזמו העדים, או לא יוזמו: שאין אנו יכולין להזים העדים, עד שיכוננו הזמן והמקום.

ח. ועוד מרבין לבדק את העדים בדברים שאינן עיקר בעדות,

וְאֵין הָעֲדוּת תְּלוּיָה בָּהֶן ; וְהֵם הַנִּקְרָאִים בְּדִיקוֹת. וְכָל הַמֶּרְכָּה
בְּבִדִיקוֹת, הִרִי זֶה מִשְׁבַּח.

ז. כִּיצַד הֵן הַבְּדִיקוֹת : הִרִי שֶׁהֶעִידוּ עָלָיו שְׁהָרַג, וְנִחְקְרוּ בְּשִׁבְעַ
הַחֲקִירוֹת שְׁמַנִּינוּ, שֶׁהֵן בְּכוּנַת הַזְמָן וְכוּנַת הַמָּקוֹם, וְנִדְרָשׁוּ
בְּכוּנַת הַמַּעֲשֵׂה, וְכוּנַת הַכְּלִי שֶׁהָרַגוּ בּוֹ בּוֹדְקִין אוֹתָן עוֹד,
וְאוֹמְרִין לָהֶן, מָה הָיָה לוֹבֵשׁ הַנֶּהָרַג אוֹ הַהוֹרַג, בְּגָדִים לְבָנִים אוֹ
שְׁחוּרִים, עֶפֶר הָאָרֶץ שֶׁנֶּהָרַג עָלֶיהָ, לָבָן אוֹ אָדָם. אֱלוֹ וְכִיּוֹצֵא
בָּהֶן, הֵם הַבְּדִיקוֹת.

י. מַעֲשֵׂה שֶׁאָמְרוּ עֲדִים הָרַגוּ בְּמָקוֹם פְּלוּנִי תַּחַת הַתְּאֲנָה, וּבְדָקוּ
הָעֲדִים וְאָמְרוּ לָהֶם, תְּאֲנִים שְׁלָה שְׁחוּרוֹת הָיוּ אוֹ לְבָנוֹת, עֲקָצִין
שְׁלֹאוֹתָם הַתְּאֲנִים אֲרוּכוֹת הָיוּ אוֹ קְצָרוֹת. וְכָל הַמֶּרְכָּה בְּבִדִיקוֹת
אֱלוֹ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן, מִשְׁבַּח.